

Ese de dōve ori in septimana:

Joi-a si Dominec'a.

Pretiuu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
 „ diumetate de anu . . 3 fl. v. a.
 „ patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si stralinetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
 „ diumetate de anu . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fóia bisericesca, scolastica, literaria si economica.

Correspondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de adreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopéscă.
 Pentru publicatiunile de trei ori ce contieniu cam 150' de cuvinte (spatiu de 20 sime garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiuu publicatiuniloru se se anticipe

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.**PARTE OFICIALE.**

Nr. 881.

Epitr. 195.

Cerculariu consistorialu

Catra oficiele protopresviterali de sub Consistoriulu aradanu.

Conformu normativulu consistorialu din 7. Iuliu 1870 Nr. 774. espicative repetitu prin ordinatiunea din 27. Iuliu 1872. Nr. 1012./Epitr. 319. concernintii p. t. Domni protopresviteri sunt avisati: a intreprinde escursiunile prescise in fie care comuna bisericesca séu singuri in persóna, séu in casu de impedecare, prin esmiterea cutarui asesoru consistorialu respective membru alu scaunulu protopresviteralu, spre scopulu esaminarii ratiocinielor epitropesci, a controlarii si revisiunei de manipulare si administrare precum si a licuidarii baniloru bisericesci de catra respectivele epitropii parochiale. —

Deórace inse pana acum'a despre rezultatulu si efectuirea acestei dispusetiuni n'a intratu inca prescisu reportu specialu cu privire la ratiociniile bisericesci, de pe anulu trecutu 1872. ma dupa cumu s'a facutu bagare de séma, unii protopresviteri nici de cumu n'au intreprinsu inca ordinat'a revisiune si controlare, de unde si provinu multele neregularitati si abúsuri in manipularea baniloru bisericesci, despre care, din multe locuri de catra singuraticele officii parochiale si de catra particulari s'au facutu deadreptulu aretari aicia, drept aceea; Oficielor protopresviterali cu acést'a se pune in strinsa detorintia: ca incátu cu privire la ratiociniile din anulu trecutu 1872. pana acum'a n'au efectuitu séu intreprindendu n'au terminatu acésta misiune se nisúesca ai corespunde si despre resultatu a relationá aicia pana la finea lui Octovre a. c. avendu in vedere cele indigetate in susatinsele ordinatiuni normative.

In viitoriu apoi p. t. protopresviteri sunt poffiti: a nisú ca escursiunile prescise se le intreprinda si se efectúesca cele dispuse de timpuriu, acomodandu timpulu astfelu: ca despre resultatulu acestei afaceri se-si póta asterne reportulu prescisu inainte de sinodulu eparchialu, ca asia apoi si Consistoriulu diecesanu se fie in stare a relationá Venerabilulu sinodu eparchialu anualu, despre starea manipulării si administrării averiloru bisericesci, despre eventualele negligintie, anomalii si abúsuri comise de catra epitropi séu alti careva membrii ai organeloru bisericesci, precum si despre mesurile luate pentru delaturarea acelor'a. — Aradu, 7. Iuniu 1873.

Consistoriulu eparchialu romanu gr. or. aradanu.

Din incredintiarea Preasantiei Sale Domnului Episcopu diecesanu:

Andrelu Papp,
Protosincelu.

Nr. 882.

Epitr. 196.

Cerculariu consistorialu

Catra oficiele protopresviterali de sub Consistoriulu Aradului.

Intemplandu-se adese-ori: cá unele officie parochiale, in numele comitetulu séu alu sinodulu parochialu, asternu deadreptulu la Consistoriu diferite rugári, proiecte si alte cereri referitorie la contracte pentru edificările séu reparaturile edificieloru bisericesci si scolarie, Consistoriulu diecesanu din aceste incidintie deduce: cá normativele prescise in privintia acést'a si a nume: cele din cerculariulu consistorialu de datulu 4. Februariu 1871. Nr. 88. Epitr. 11. si din 22. Octovre 1871. Nr. 1274./Epitr. 457. séu nu s'au publicatu in modulu prescisu, séu publicandu-se, respectivele organe bisericesci nu le obsérva cu recerut'a acuratetia; — de unde apoi si provinu incuraturile si aménarile cereriloru ce se facu in asemene obiecte de catra respectivele organe subalterne.

De aceea P. Ta de nou vei indrumá oficiele parochiale: ca in viitoriu nici intr'o cauza de natura oficiosa se nu se adressede mai multu deadreptulu la Consistoriu, ci totudeuna pe calea oficiulu protopresviteralu, carele va esamina caus'a si afland'o de corespunditoria normativelor o va inaintá la Consistoriu pe langa comitiva. Aradu, 7. Iuniu 1873.

Consistoriulu eparchialu romanu gr. or. aradanu.

Din incredintiarea Preasantiei Sale Domnului Episcopu diecesanu:

Andreiu Papu,
Protosincelu.Nr. 859. B.
1873.

Cu teologii absoluti se voru tiené essamine de calificatiune in 21. Iuniu a. c. vechiu.

Despre ce D. D. membri ai comisiunei essaminatorie precum si recurintii respectivi spre scire si acomodare prin acést'a se incunoscentieza.

Aradu, 7. Iuniu 1873.

Ioanu Moldovanu,
secretariu consistorialu.**PARTE NEOFICIALE.****Lumin'a si Credintia.**

Lumin'a spirituala séu conceptulu si ideea aceleia; are o asemenare si legatura fórte mare, cu lumin'a reala séu fisica; diferintia intre ele e cam aceea, care e intre trupulu si sufletulu omulu. Lumin'a fisica lumineza in natura, éra lumin'a conduce omulu in o lume mai larga ne marginita, lu-pórta prin locuri secrete, pre unde deca

lumin'a lui spirituala va fi obscura si nu va sci se afla prin ea calea cea drépta si adeverata, lu-trantesce intr'unu abisu, in care trebue sè se cutrupésca, sè se ineece si incetu incetu sè se prapadésca.

Lumin'a spirituala conduce pre omu si prin lumin'a reala séu fisica, càci calea cea drépta si adeverata a aceleia depinde dela acést'a: vedemu ómeni diu'a ratacindu; inecandu-se in apa scl. Trupulu omului déca lucra de sine, dupa instinctulu seu naturalu si nu ispitesce sufletulu, piere mai iute séu mai tardiu, fara de a lasá vre o trasura memorabila despre viéti'a sa omenésca; adeca piere ca unu animalu, a carui modalitate de viétia a urmarit'o.

Acést'a ar fi pe scurtu diferinti'a între lumin'a spirituala si cea fisica; din care póte cà vor cugetá unii cumcà eu singuru vinu in contrastu cu mine, pentru cà am disu cà este între ele o asemenare mare fórte mare, si totusi aci aretu o diferentia atât'a de mare; dara ca se nu se intemple acést'a cauta se aretu si asemenarea:

Lumin'a fisica a omului e dela natura, adeca se nasce odata cu omulu; asemené si sufletulu, care e schintéu'a luminei spirituale, se ivesce odata cu omulu, dupa cum se afla scrisu la cartea facerei unde dice: cà dupa ce a facutu Ddieu lumea si tóte cele-lalte fapturi, a disu ca se mai faca o faptura dupa chipulu si asemenarea lui, si asia a luat pamentu si a facutu o faptura careia dându-i spiritu Ddieescu o a numit'o *omu* scl. adeca numai atunci a fostu omu dupa ce si-a càpetatu spiritulu — sufletulu; — si nici pana in di'a de astadi nu se póte socoti, ca se fia omu fara de sufletulu (póte cu sufletulu stricatu.)

Cumcà sufletulu se ivesce in omu odata cu fiinti'a omenésca au recunoscutu si filosofii paganesci, fara ei nu erau in curatu despre esistinti'a sufletului inainte de fiinti'a omenésca; càci unii dicéu, cà sufletulu lu-capeta prunculu inca inainte de nascere in pantacele maicei sale, buna óra cum se aprinde o lumina din alt'a; éra altii dicéu, cà atunci candu se nasce, vine dela alta fiintia, in care s'a fostu asediatu, dupa mórtea cutarui omu. Noi inse, care credemu in Ddieulu celu adeveratu si in cartea „facerei“, dicemu: *cà sufletulu omului e dela Ddieu si elu este in tóta fiinti'a via omenésca, fia aceea càtu de tenera séu betrana*; séu dicemu cà: unde este viétia omenésca este si sufletulu, éra din contra unde nu este viétia omenésca nu este nici sufletulu; pentrucà între sufletulu si trupulu omului este asia mare legatura càtu omulu numai atunci este omu, déca le posiede amendoue; càci trupulu fara de sufletulu este numai unu cadavru, care singuru de sine se mistuesce prin putrediunea, si sufletulu fara de trupu remane unu misteriu ne cuprinsu de mintea omenésca, la ácarui destinatiune, putemu strebate numai prin descoperirile Ddieesci din S. scriptura.

Fiindu dara trupulu si sufletulu constituiti la olalta ni dau omulu creatu de Ddieu.

Scimu, cà trupulu are cinci simtiri: *vederea, audirulu, mirosulu, gustulu si pipairea*; asemené si sufletulu, si-are putintiele sale, între aceste loculu principalu lu-ocupa mintea.

Intre simtirile trupesci si putintiele sufletesci este o legatura strinsa; pentru cà priceperea simtiuala, adeca simtirea subiectiva si obiectiva atarna dela acuratéti'a organismului trupescu; pentru aceea, mintea omului numai intr'unu organismu intregu si ne defectuosu se póte cualificá deplinu asia p. e. celu orbu nu-si póte face inchipuire cu mintea sa fia aceea càtu de agera, despre starea lumei, despre colóre, despre obiectele esistente scl. Surdulu nu póte cuprinde cu mintea sa ce sunetu dà clopotulu, séu càtu de frumosu e canteculu filomelei; si ne avendu cutare omu cunoscintia de lume, séu idee despre melodiele séu si sunetele simple, ce ni le castigamu prin organele

vedere si audirei, sufletulu si mintea aceleia sunt inchise in trupulu lui, ca si intr'o carcere bine incuéta, de unde numai are sperantia de a puté scapá pana ce se va ruiná carcer'a, la a careia ruinare se nisuesce si singuru asia p. e. *Béla orbulu* regele Ungariei fiindu lipsitu de vedere si-a uritu dilele vietii, si pentru ca se piéra mai iute s'a datu la beuturi spirituóse in continuu, pana si-a sfarsitu viéti'a. Mintea omului se cualifica prin idei si concepte, care la ómenii lipsiti de vedere si audiu lipsescu.

Cumcà si sufletulu are influentia asupr'a trupului, se vede de acolo, pentru cà déca avem vre o bucuria, face impresiune buna si asupr'a trupului; déca ne lauda cineva pe dreptate, séu déca dobandimu vre unu procesu desperatu: in trupulu nostru se simte o stramutare straordinaria, si ni se nasce poft'a spre mancare cu multu mai bine, decâtu inainte de aceea. Éra din contra déca ne hulesce cineva, séu perdemu unu procesu dreptu, atunci trupulu nostru se stramuta in o pusetiune cù totul contraria celei din taiu.

Déca lucràmú multu cu mintea ne dóre capulu, si déca lucrulu tiene mai multu tempu continuu ni se si slabesce trupulu.

Din aceste dóra se póte vedé asemenarea séu mai virtosu legatur'a ce este între trupulu si sufletulu omului.

Acum'a se vedemu lumin'a:

Am disu cà lumin'a este fisica séu reala si spirituala, si cumcà între aceste inca este cam aceea asemenare si legatura, care este între trupu si sufletulu.

Ochii omului sunt o parte din organismulu trupescu, pentru cà nici unu trupu perfectu si intregu nu se póte considerá fara de ochi, precum nici ochi fara de trupu. Ochii ii scimu cà servescu spre lumina si inca lumina fisica, lumina trupésca, si totusi se numescu si chiaru sunt oglind'a sufletului; pentrucà prin lumin'a ochiloru, mintea nóstra ajunge la o perfectiune numai posibila; ea ni aréta natur'a cu tóte fenomenele, ce cadu sub oglind'a ochiloru, de care mintea nóstra nici candu nu si-ar fi pututu face inchipuire si idee; si dela obiectele aretate in natura, mintea ca lumina spirituala, merge mai departe si se nisuesce a-si face idee de unele obiecte, care nu le au produsu natur'a inse prin o judecata matura le vede necesarii si totu odata posibile de a se puté realisá prin ajutoriulu materieloru produse de natura, si compuse in unu modu sistematicu prin minte; asia vedemu totu felulu de máestrii, care nici un'a nu este productulu naturei, ci sunt nesce combinatiuni create prin mintea omenésca. Carulu de focu, telegrafulu scl. tóte sunt idei realitate din combinatiunile facute de minte prin ajutoriulu ochiloru. Si pana acum'a nu avem cunoscintia, cà vre unu orbu se fia inventatu ceva maestria, fia aceea càtu de simpla.

Cartea — scrisórea si cetirea, — prin care mintea atât'a se cualifica, atât'a se perfectionéza si se inaltia pana ce ajunge chiaru la sublimitate, încátu unii ómeni devinu chiaru adorati pentru mintea loru cea atâtu de aprópe de perfectiune, — si acest'a inca e productulu castigatu de minte prin ajutoriulu luminei.

Mintea nóstra prin ajutoriulu luminei si a càrtii, vede timpurile si intimplàrile ce a fostu inainte de acést'a cu mii de ani. In restimpu de 48 óre — prin firulu telegraficu, — póte avé cunoscintia perfecta, despre locurile si intimplàrile cele mai indepartate ale globului pamentescu.

Din aceste se póte vedé, cumcà ce servitiu bunu facu ochii sufletului si respective mintii. Acum vine ca se aretu din contra, ce servitiu face mintea trupului, si totu odata si ochiloru:

Ochii, am disu mai nainte, cà sunt parte constitutiva a organismului trupescu si inca esentiala, si candu vor-

bimu de ei cauta se atingemu totu organismulu, care fara de ochi ar fi espusu la ne numerate pericle:

Omulu se deschilinesce de cele-lalte animale nu prin trupulu seu celu dreptu statatoriu, ci prin sufletu; prin urmare tota diferinti'a ce este intre omu si animale e oper'a sufletului.

Omulu vorbesce, nu pentru ca are gura si limba, caci aceste le au si animalele, ci pentru ca are pe langa aceste si memoria si acest'a produce vorbirea prin ajutorulu gurei si limbei. Prunculu celu micu dupa câteva luni se probéza a esprime cuvintele: *mamà*, *tatà* si *papà*, pentru ca audindu-le elu aceste de multe ori le tiene in memoria; ba chiar pricepe insemnatatea loru, caci le folosese atunci candu are lipse séu ii trebuie ceva, si din ce in ce se silesce a le esprime mai bine si curatu; desvoltandu-se prunculu mai departe, memori'a lui cresce, pana candu are intrég'a copia a vorbeloru, prin ce apoi in urma devine la consciinti'a si se cunósce pre sine cumcà este omu.

Acì dara vedemu lucrandu lumin'a sufletésca si redicandu trupulu la demnitate de omu.

Devenindu prunculu omu, se nisuesce ca se afle modru de a puté deveni la o sórte mai fericita decâtu in care se afla, prin ce apoi si organismulu trupescu se fia mai indestulatu si scutitu de unele atacuri, prin care s'ar puté slabí si scurtá firulu vietii. Déca cutare organu a trupului e in primejdia, mintea lucrà pentru scaparea lui: asia morbosulu se postesce la medicu, si la scaldi; celu slabu la ochi folosese ochilari corespundietori ochilor slabi scl.

Éta dara reciprocitatea cea sincera si folositoria între trupulu si sufletulu omului si totu odata între lumin'a spirituala si cea reala.

(Va urmá.)

Mihailu Sturz'a.

Comlousiu, 18. Maiu 1873.

Despre datorile Omului catra trupulu séu.

„Apostolulu Pavelu dice: „Nimene nu uresce trupulu seu, ci-lu grigesce si-lu hranesce pre elu. Efeseni cap. 5. v. 29.

Dumnedieu ni-a datu nóue trupulu, ca prin impreunarea lui cu sufletulu se faptuimu numai cele bune. Trupulu omenescu inca este asiadara o proprietate a lui Dumnedieu si noi suntem numai posesori ai trupuriloru nóstre.—Trupulu omenescu se numesce in Sant'a scriptura la I. Cor. c. 6. v. 9. cu numirile cele escelinte de „templu a lui Dumnedieu“ de „lacasiu alu duhului santu;“ — despre elu se dice totu in acésta epistóla c. 6. v. 30. ca odinaóra lu-va sculá Dumnedieu intru nestrictiune, intru potere ca trupu duhovnicescu, carele impreunandu-se era-si cu sufletulu, va vietui in veci.

Dreptu acést'a, dupa invetiatur'a lui Isus Cristos este grigea de trupulu seu a dóu'a datoria a crestinului cátra sine insusi, si Apostolu Pavelu dice: Nimenea nu uresce trupulu seu, ci-lu grigesce si-lu hranesce pe elu.“ Efeseni c. 5. v. 29.

Grigea de trupu sta intru ferirea de acelea intreprinderi si lucrári, care ar periclitá sanetatea séu vietí'a, séu integritatea lui si intru intrebuintiarea acelor medilóce, prin care se póta sustiené sanetatea si vietí'a lui.

Medilócele de a sustiené sanetatea trupului sunt:

1. Cumpatarea in mancare si in beutura, adeca: omulu se manance si se beee numai atât'a, câtu se cere, ca se sustiona potterile trupului séu, cugetandu pururea la proverbiulu ce dice „Omulu nu vetiuesce, ca se manance, ci mananca ca se vietuésca;“ éra de necumpatare in mancare si beutura sà se ferésca, pentru-cà acést'a lu duce de siguru pe omu la multe felieri de pecate, slabesce nervii trupului, lu-face neaptu spre implinirea datoriloru chiamarii sale, si-lu arunca pe 'ncetulu in ghierele mortii. — Isusu insusi ne feresce de acést'a dicandu la Luca c. 22. v. 34: „Luati aminte ca se nu se ingreunedie inimile vóstre cu ametiela si cu betia.“

2. Alu doilea medilocu, de a sustiené sanetatea trupului este lucrativitatea. Prin lucru se imputeresce trupulu, dar' prin lenevire slabesce, ba lesne lu-seduce pre omu inca la multe alte pecate, precumu la furtusiagu, la necuratiunii. s. a. si drepte suntu cuvintele: „Lenea este inceputulu tuturor reutatoru.“ — Dara si ocupatiunea trupului prin lucru trebuie se fie amesurata puteriloru sale, pentru ca opintirea inca este stricatiósá sanetatii, slabindu mädulárele trupului.

3. Multu sporesce sanetatea trupului curatiuni'a in mancare, in imbracaminte si in locuintia. Mancarea se fie curata, adeca: se nu cuprinda nimic'a in sine, ce n'ar fi stomaculu in stare se mistuésca, caci stomaculu póte din pricin'a mancariloru se fie isvorulu multoru bóle. — In privinti'a mancaréi se cere inca, ca se fie simpla, caci cu câtu mai simpla este mancaréa, cu atâtu este ea si mai sanetósá. — Mai departe se cere spre sanetatea trupului curatiuni'a in imbracaminte si in locuintia. Curatiuni'a in imbracaminte nu constà inse in vestminte de matasa séu de alta materia scumpa, care felu de vestminte mai virtosu molicescu trupulu, ci intru aceea, ca omulu vestmintele sale, fie ele câtu de simple, se le tiená in buna ronduéla si curate. — Ce se atinge de locuintia; omulu se caute, ca se nu fie espusa din tóte partile venturiloru, versariloru de apa si altoru eveniminte elementarie, avísdera se nu fie aprópe de asia locuri a carora evaporatiune puturósá strica multu sanetatii trupului. — Éra in launtru locuintiei se fie randuéla si curatienia, caci randuéla si curatiuni'a in casa este oglind'a, in care se póte vedé sufletulu omului.

4. Omulu sè se ferésca de acele patimi, care de buna séma aprindu si slabescu trupulu, precumu zavistia (invidia,) de urgia, de mania, caci aceste dupa cuvintele intieptului Siracu c. 30. v. 24. Scurta dilele vietii omenesci.

5. Fiind-cà trupulu omenescu este supusu si multoru bóle, este dator'a omului, ca la întemplantare de bolnavire, se chiamo pe unu medicu intieptu, si urmandu svatului lui, se intrebuintieze acuratu medicamentele cele prescise de dansulu, radiemandu-se si sperandu in Dumnedieu, carele dupa bunetatea sa cea nemarginita ii redica pe cei slabi la vietia spre preamarirea numelui seu.

6. Spre sustienerea sanetatei trupesci se cere inca si repaosulu. — Repaosulu este inca de dóue felieri: elu póte se constee ori in somnu, si acést'a trebuie se fie cu mesura, caci somnulu peste mesura amortiesce trupulu, — ori in gustarea de óre cari bucurii si placeri iertate. — In privinti'a acestora din urma sè se ferésca omulu, ca se nu tréca marginile, sè se faca partasiu de ele numai cu cumpetu si dupa putintia, se le diréga cu idei sufletesci, multiemindu lui Dumnedieu, carele ni le-au pregatitu si iertatu, caci asia facandu ne va luminá Dumnedieu. Amin.

Constantinu Popoviciu,
asesoru consistorialu.

VARIETATI.

+ Preasanti'a Sa parintele Episcopu diecesanu s'a indepartatu din Aradu la Mehadia pentru de a-si restaurá sanetatea in baile de acolo.

* *Cumu isi facu reputatiunile unui medici.* — Unu medicu, care si-a facutu reputatiunea prin siarlatanismulu seu, a inventatu unu medilocu cu deseversire ingeniosu pentru a se impune admiratiunii contimpuraniloru sei.

In tóte dilele, se instaléza in salonulu seu de consultatiune doui séu trei complici cari angagiadia conversatiunea cu clienti, si le afla intr'unu modu dibaciu setretulu infirmatoru loru.

Pe urma, unulu din ei se duce in cabinetulu doctorului si raportéda cu fidelitate bólele fie-caruia suferindu.

Dupa aceea, se introduce in cabinetulu doctorului adevera-tulu bolnavu.

— Doctore, dice elu de câte-va dile. . .

— Aveti durere de capu, ilu intrerupe doctorulu.

— Da, doctore, pe urma. . .

— Pe urma, aveti dureri de stomachu.

— Da doctore, dar. . .

— Si unu fiuru generalu.

— Este adevératu, abia mai murmura bolnavulu incrementu.

— Sciu ce ve trebuie si v'amu ghicitu ból'a de la prima vedere, dintr'o singura aruncatura de ochi.

Poftiti receta, care prescise doctoriile ce trebuie se luati.

Bolnavulu pléca inspaimentatu de sciintia doctorului, si proclama pretutindinea pe minunatulu si marele doctoru.

